

Н.О.Герасименко*

СПРАВА АНДРІЯ БЕЗБОРОДЬКА У ВИСВІТЛЕННІ ОЛЕКСАНДРА ЛАЗАРЕВСЬКОГО

У статті проаналізовано наукові праці відомого українського історика О.Лазаревського, в яких висвітлено матеріали слідчої справи, порушеної царським урядом за доносом яготинського сотника П.Купчинського на генерального писаря А.Безбородька. Досліджуються також неопубліковані архівні документи цієї справи.

Видатний український учений, історик та археограф Олександр Матвійович Лазаревський (1834–1902 рр.) приділяв велику увагу вивченню життя та діяльності відомих діячів козацької держави, яка виникла у ході Національної революції 1648–1676 рр. і в наступних 1677–1764 рр. існувала на території Лівобережної України під офіційною назвою Малоросії як автономія у складі Російської імперії. Серед таких діячів був і генеральний писар Андрій Безбородько.

Протягом багатьох років Олександр Матвійович досліджував історію роду Безбородьків і, насамперед, життя та діяльність генерального писаря А.Безбородька. Про цей родовід ішлося у нарисі «Безбородьки», який О.Лазаревський опублікував у 1875 р. у серії «Очерки малороссийских фамилий». Деякі відомості про генерального писаря наведено вченим у нарисі «Крыжановские», що вийшов у серії «Люди Старой Малороссии», а також в опублікованих ним документах галаганівського фамільного архіву. У 1890 р. у журналі «Киевская старина» побачила світ невелика, але змістовна стаття про життя і діяльність А.Безбородька з його портретом, в якій значна увага приділялася порушеній проти нього слідчій справі¹.

Відомості про Андрія Безбородька наведено вченим й у передмові до публікації у 1891 р. листів Є.Сахновської до чоловіка, чернігівського полкового обозного І.Сахновського, який мав родинні зв'язки з А.Безбородьком. Про останнього йшлося й у другому томі «Описания Старой Малороссии. Полк Нежинский», а також у листі А.Безбородька до бунчукового товариша Г.Скорупи².

Наведені О.М.Лазаревським відомості про життя та діяльність А.Безбородька були використані В.Модзалевським у дослідженні генеалогії роду Безбородьків і В.Панашенко – при вивченні історії Генеральної військової канцелярії³.

За даними О.Лазаревського, Безбородьки походили з Березані на Переяславщині. Батько Андрія Безбородька – Яків, проживав тут на початку XVIII ст. У 1766 р. він купив землю на Сухій Оржиці і влаштував хутір, до якого почав прикупляти сусідні землі. В.Модзалевський доповнив відомості вченого про Я.Безбородька. Зокрема, він зазначив, що Яків Безбородько отримав у 1717 р. значні земельні володіння за заповітом матері⁴.

Того ж 1717 р., за даними О.Лазаревського, український гетьман І.Скоропадський затвердив універсалом придбані Я.Безбородьком земельні володіння. Із приходом у 1727 р. до влади, гетьман Д.Апостол підтвердив

* Герасименко Неля Олексіївна – канд. іст. наук, ст. наук. співроб. відділу спеціальних галузей історичної науки та електронно-інформаційних ресурсів Інституту історії України НАНУ.

у 1728 р. універсалом право Якова Безбородька на куплені й отримані у спадок землі. У зазначеному універсалі його названо значковим товаришем Переяславського полку⁵.

Син Я.Безбородька – Андрій, як встановив Олександр Матвійович, народився у 1711 р. (за уточненими даними В.Модзалевського, це сталося 4 липня 1711 р.). У 1730 р. він вступив на службу до Генеральної військової канцелярії. Його службова діяльність була помічена і відзначена гетьманом Д.Апостолом. На підтвердження цього факту О.Лазаревський навів цитату з гетьманського універсалу від вересня 1733 р. У ньому, зокрема, зазначалося, що гетьман, «изведавши Безбородька добропорядочно и по чистой совести поступающе», призначив його «словесно» на посаду старшого канцеляриста Генеральної військової канцелярії⁶. Учений не випадково навів відомості з універсалу гетьмана Д.Апостола, відомого своєю боротьбою зі зловживаннями, що характеризувало А.Безбородька як порядну і чесну людину.

Після смерті у січні 1734 р. Д.Апостола, російський уряд не дозволив вибори нового гетьмана. Для управління козацькою державою (Малоросією) указом від 31 січня 1734 р. призначалося Тимчасове правління у складі трьох українців і трьох росіян на чолі з князем О.Шаховським, яке пізніше було перейменоване у Правління гетьманського уряду. У 1736–1737 рр., коли правління очолив генерал-лейтенант князь І.Барятинський, він, за даними О.Лазаревського, наблизив до себе А.Безбородька. На підтвердження цього факту вчений навів витяг із листа останнього до полтавського полкового писаря А.Руновського, в якому він просить надіслати для князя «доброго пива куф зо дві». У примітці Олександр Матвійович пояснив, що дві куфи – це дві бочки⁷.

У збірці рукописів О.Лазаревського збереглися ще два листи А.Безбородька до А.Руновського від 9 липня і 4 вересня 1737 р., опубліковані 1987 р. у збірнику «Приватні листи XVIII ст.», із проханням від князя І.Барятинського про сприяння каптенармусу Ладигіну щодо купівлі у Полтаві бичків, а також з проханням надіслати у Переволочну фрукти і дві куфи пива для зустрічі генерал-фельдмаршала фон Мініха⁸.

У 1738 р. І.Барятинський помер, і за указом царського уряду правління очолив О.Рум'янцеv. Він у 1739 р., після смерті генерального писаря Турковського, доручив А.Безбородьку виконувати його обов'язки⁹. У 1741 р. Правління гетьманського уряду очолив генерал Кейт, який затвердив А.Безбородька на посаді генерального писаря. Одночасно поліпшилось і його матеріальне становище. Із 1736 по 1739 рр., як встановив О.Лазаревський, Андрій Безбородько отримав у довічне володіння три села: Стальне, Плешкани і Богдани. Він одружився з дочкою генерального судді М.Забіли, поріднившись, таким чином, із відомими козацькими родами, та ввійшов до кола старовинного українського панства¹⁰. В.Модзалевський доповнив наведені О.Лазаревським відомості про дружину А.Безбородька у праці «Малороссийский родословник», зазначивши, що нею була Євдокія Михайлівна Забіла (1716–1803 рр.)¹¹.

Кар'єру А.Безбородька перервав донос яготинського сотника П.Купчинського. О.Лазаревський детально перелічив звинувачення, наведені у документі. П.Купчинський обвинуватив генерального писаря у хабарництві, отриманні грошей і дарунків за призначення, а не обрання, як це було раніше, полкової і сотенної старшини; за встановлення «вакансових» урядів, претенденти на які за хабарі мали право першочерговості на

отримання посади. У доносі йшлося, що А.Безбородько переконав О.Рум'янцева поділити навпіл деякі сотні й, таким чином, отримувати додаткові прибутки за призначення на посади сотників¹². П.Купчинський, як зазначав О.Лазаревський, звинувачував також А.Безбородька у збільшенні числа канцеляристів у Генеральній військовій канцелярії (з 30 до 200) й у призначенні на ці посади за хабарі селян та міщан – людей «посполитой породи».

У доносі наводилися конкретні приклади отримання А.Безбородьком хабарів. Так, С.Судієнко, за даними П.Купчинського, за уряд новгород-сіверського сотника заплатив 600 руб. і 4 бочки горілки; Крижанівський за уряд глиньського сотника та набуття горілчаного відкупу у Лубенському і Миргородському полках віддав 260 червінців, перли для дружини А.Безбородька на 300 руб. і намисто з червінців; А.Рубець за переведення з уряду стародубського полкового обозного на уряд судді цього ж полку та за передачу селян Мглина в його підданство подарував А.Безбородьку 100 пудів меду; брати Я. і С. Кунцевичі за призначення у Генеральну військову канцелярію віддали генеральному писареві 9 срібних кубків; Дунін-Борковський – 15 настінних килимів; Г.Іваненко – коня зі срібним рондом тощо¹³.

Навівши конкретні приклади отримання хабарів А.Безбородьком, О.Лазаревський зауважив, що з доносу П.Купчинського виходить, нібито генеральний писар «при правителях» до 1741 р. був чи не найвпливовішою особою в Малоросії та непомітно для самих правителів керував ними, відіграючи вирішальну роль у всіх справах адміністрації¹⁴.

Викладені у студіях Олександра Матвійовича відомості про хабарі, отримані генеральним писарем А.Безбородьком, доповнюють документи порушеної проти нього слідчої справи, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Києві. Так, у доносі П.Купчинського на ім'я Єлизавети Петрівни від 4 червня 1742 р. зазначено, що він, «нижайший раб», був «уволненъ и отпущенъ от полковой переяславской канцелярії» до Москви полковником Сулимою й отримав «пашпортъ» про вільний пропуск від київського генерал-губернатора М.Леонтєва, «за его превосходительства рукою»¹⁵.

Генерал-лейтенант М.Леонтєв був призначений російським урядом на посаду київського генерал-губернатора 6 березня 1738 р. До сфери його повноважень входили військові і дипломатичні питання, оскільки Малоросія мала особливе управління – Правління гетьманського уряду. Проте М.Леонтєв, «не любя малоросіян», втручався у справи управління, оскільки прагнув обмежити обсяг владних повноважень української старшини, дедалі підпорядковуючи її царській владі. Так, йому вдалося домогтися постійного перебування російського гарнізону на Січі¹⁶.

3 червня 1742 р., отримавши паспорт від київського генерал-губернатора, П.Купчинський виїхав із Глухова до Москви. Проте за три версти від с. Студенкого Глухівської сотні його затримав загін компанійців і «по определению» Генеральної військової канцелярії під вартою, «какъ бы какого вора и разбойника», як зазначено у його чолобитній на ім'я імператриці, повернув до Глухова, де він опинився під арештом¹⁷.

Звільнившись з-під арешту, П.Купчинський був змушений виїхати до Москви «тайнымъ образомъ». Тому у чолобитній він просив відсторонити А.Безбородька і старшого канцеляриста М.Холодовича від посад, щоби

населення мало б змогу вільно, без перешкод, подавати на них скарги, а також просив описати й опечатати їхнє майно та майно батька А.Безбородька, «яко посполитого мужика», який у 1722 р. «із мужиковъ в новоописные рядовые козаки написанъ»¹⁸.

Отже, П.Купчинський у своєму доносі звернув увагу на походження генерального писаря. Це невідома сторінка у родоводі Безбородьків, оскільки В.Модзалевський, наприклад, уважав, що батько А.Безбородька – Яків – був «обывателем переяславським»¹⁹. Тому походження роду Безбородьків потребує подальшого дослідження.

У серпні 1742 р. донос на А.Безбородька подав колишній чернігівський полковий обозний Ф.Молявка, про що у статтях О.Лазаревського не згадується. Він звинуватив генерального писаря у незаконному відстороненні його від уряду чернігівського полкового обозного задля призначення на цю посаду свояка А.Безбородька – І.Сахновського²⁰.

Городницький сотник Ф.Молявка був призначений на уряд чернігівського полкового обозного 29 листопада 1739 р. російським графом і генерал-фельдмаршалом П. фон Лессі. Проте, за наказом генерал-аншефа О.Рум'янцева, його було переведено на уряд прилуцького полкового обозного. Це його не влаштувало через віддаленість служби від маєтків, а також через те, що у Прилуцькому полку вже був полковий обозний – Огронович. Ф.Молявка звинувачував А.Безбородька також у тому, що він за заявою І.Сахновського відправив його у відставку без будь-якої причини²¹.

17 вересня 1742 р. було підписано імператорський указ про проведення «без замедленія» розслідування у справі генерального писаря про хабарі й у «неправых по делам представленийх». А.Безбородька і М.Холодовича було наказано від справ «отрешить»²². 28 вересня 1742 р. указ було направлено у міністерську канцелярію генерал-лейтенанту І.Бібікову, який мав відсторонити А.Безбородька та М.Холодовича від урядів, призначивши на них інших осіб, і про виконання повідомити Сенат. Проте правитель Малоросії не поспішав із виконанням указу. 18 жовтня 1742 р. І.Бібіков доповів імператриці, що «доноситель» П.Купчинський у нього не з'явився, тому А.Безбородько і М.Холодович не були відсторонені від урядів²³.

25 жовтня 1742 р. І.Бібікову було направлено ще один указ імператриці про зміщення з урядів указаних осіб і термінове проведення слідства у цій справі. В указі повідомлялося, що «доноситель» П.Купчинський відправлений із Санкт-Петербурга до Глухова 16 жовтня 1742 р. Про виконання указу І.Бібіков мав повідомити з першою ж поштою²⁴. Отже, відомості О.Лазаревського про відсторонення від урядів А.Безбородька і М.Холодовича 25 жовтня 1742 р. відповідають дійсності.

У жовтні 1742 р. почалося формування складу слідчої комісії, про що О.Лазаревський не наводить жодних даних. За указом від 12 жовтня 1742 р. до неї ввійшли від росіян полковник Новотроїцького драгунського полку Д.Рідлер та майор І. фон Тренден, від українців – бунчукові товариші Д.Рубець та Я.Тернавський. Деякі із запропонованих до складу комісії осіб відмовлялися від участі у ній. Наприклад, А.Полуботок, який послався на родинні зв'язки з генеральним писарем і сварку з П.Купчинським²⁵.

4 листопада 1742 р. правитель Малоросії І.Бібіков направив Генеральній військовій канцелярії указ про відсторонення А.Безбородька і М.Холодовича від урядів. А 13 грудня того ж року він отримав указ імператриці про подання жителями Лівобережної України скарг на А.Безбородька і М.Холодовича²⁶.

27 січня 1743 р. комісії для проведення слідства було асигновано кошти у сумі 50 руб. на купівлю паперу, сургучу і свічок²⁷. Після завершення слідчих дій їх мали повернути ті, кого буде визнано винними.

О.Лазаревський справедливо вважав, що слідство у справі А.Безбородька проводилося дуже мляво. Так, А.Безбородько був відсторонений від уряду у листопаді 1742 р., перший допит відбувся у березні 1743 р., а другий – майже через п'ять років, у травні 1747 р.²⁸ Це, як свідчать документальні джерела, відбувалося через пред'явлення генеральному писарю нових звинувачень.

У березні 1743 р. донос на А.Безбородька подав козак Чернігівського полку С.Савицький, який звинувачував генерального писаря у тому, що його побив в'їт с. Стального, яким володів А.Безбородько. Це сталося у той час, коли С.Савицький збирав із селян провіант. С.Савицький звинуватив А.Безбородька у тому, що він не покарав в'їта²⁹.

Після відсторонення генерального писаря від уряду почали втрачати свій вплив і його родичі Сахновські. У передмові до публікації листів дружини чернігівського полкового обозного І.Сахновського Євдокії до чоловіка, який у 1743–1744 рр. перебував у Санкт-Петербурзі, О.Лазаревський зазначив, що І.Сахновський поїхав до столиці з листом Н.Розумовської, матері О.Розумовського, до сина, в якому вона просила за Сахновських, з якими мала дружні стосунки й «удостаивала» їх своїми візитами³⁰.

20 травня 1743 р. відбулася очна ставка полкового обозного Ф.Молявки з генеральним писарем А.Безбородьком, на якій він не навів конкретних фактів і доказів, а лише говорив йому «неучтивые слова» і в «глаза обругаль». Члени комісії були незадоволені такою поведінкою Ф.Молявки і запропонували йому написати розписку, що він буде вести себе «учтиво». Проте він не тільки відмовився її писати, але і звинуватив членів комісії в необ'єктивності. За це його було затримано і взято під караул. Деякий час Ф.Молявку протримали у «приказной избе», проте згодом змушені були відпустити, оскільки він заявив, що хворий. Члени комісії прийняли рішення про його обстеження лікарем³¹.

У червні 1743 р. відбулися зміни у складі слідчої комісії. За наказом київського генерал-губернатора М.Леонтьєва, зі складу комісії було відкликано майора І. фон Трендена і на його місце призначено секунд-майора М.Яшкова³².

У червні 1743 р. на допит до комісії було викликано П.Купчинського, Ф.Молявку і С.Савицького. Проте вони не з'явилися. При перевірці з'ясувалося, що вони виїхали з Глухова, імовірно, у Вороніж Ніжинського полку. 6 червня того ж року члени комісії доповіли І.Бібікову про їх зникнення, а також про передачу до комісії двох пакетів. Один із них призначався членам комісії. У ньому знаходилися документи, в яких вони звинувачували членів комісії у непорядному проведенні слідства. Тому І.Бібіков наказав опечатати документи слідчої комісії і направив повідомлення про все це до Сенату³³.

17 січня 1744 р. слідчу комісію очолив бригадир Ярлов. Члени комісії прийняли рішення не описувати маєтків А.Безбородька і М.Холодовича до закінчення слідства, як просив П.Купчинський у доносі. Їм було дозволено чинити «оправданіє» на звинувачення П.Купчинського та Ф.Молявки, яким «с подпискою объявлено» з'являтися на засідання комісії і під час слідства вести себе «как указы повелевают»³⁴.

26 квітня 1744 р. Ф.Молявку було затримано і під караулом привезено до Глухова. 13 червня того ж року бригадир Ярлов наказав поліцмейстерській

канцелярії відшукати П.Купчинського і передати слідству. Із нього мали взяти підписку про невиїзд і наказати з'являтися на засідання комісії за першим викликом. За невиконання наказу загрожувало утримання «под присмотром»³⁵.

У 1745–1746 рр. члени комісії на своїх засіданнях продовжували допити А.Безбородька, М.Холодовича, П.Купчинського і Ф.Молявки. Так, у 1747 р. було проведено 178 засідань, на яких А.Безбородько наводив членам комісії «оправданіє». Він заперечував, наприклад, що призначав на уряди, оскільки «власти производит не имелъ», проте визнавав, що іноді претенденти визначалися без виборів «съ рассмотренія и определенія» Правління гетьманського уряду³⁶.

На звинувачення П.Купчинського, що відпустив свого родича, чернігівського полкового обозного І.Сахновського, у відставку без будь-якої хвороби і домігся надання йому сіл, А.Безбородько відповів, що І.Сахновського відпустили у відставку через те, що три його сини служать її імператорській величності, а п'ятеро ще треба навчити і підготувати для цієї служби. Села ж були надані йому генералами Шаховським і Кейтом, які в різні роки очолювали Правління гетьманського уряду³⁷.

П.Купчинський не зупинився на двох дописах до Сенату. Він продовжував вносити до слідчої комісії нові обвинувачення проти А.Безбородька. Усього за роки слідства він подав до комісії 21 чолобитну³⁸.

Наприкінці 1746 р. російський уряд змінив голову слідчої комісії у справі А.Безбородька. Її очолив полковник Феофілатев. 24 грудня 1746 р. він з'явився у Глухові й 13 січня 1747 р. повідомив Сенат про своє прибуття «для произвождения» слідства у справі А.Безбородька і М.Холодовича³⁹.

23 березня 1747 р. скаргу до слідчої комісії на генерального писаря і старшого канцеляриста подав житель Борзенської сотні Чернігівського полку І.Дудка. У ній зазначалося, що І.Дудка зі своїм товаришем І.Кокоревим повідомили у 1737 р. Генеральну військову канцелярію, що козацька старшина Ніжинського полку, серед яких був і шваґер А.Безбородька, борзенський сотник П.Забіла, бідних козаків і посполитих «в подданство себе попритягали и их грунтами завладели без всякой купли». А.Безбородько повернув скаргу І.Дудці і наказав йому ніде про це не говорити. Щоб А. Безбородько не гнівався на нього за цю скаргу, І.Дудка подарував йому цукру «головь пять», а старшому канцеляристові М.Холодовичу дав гроші – «семь рублей»⁴⁰.

У відповідь на це звинувачення А.Безбородько і М.Холодович доводили, що слідство у цій справі вже проводилося раніше, і було встановлено, що І.Дудка їх та інших «напрасно опорочил», тому їх було виправдано⁴¹.

У ході слідства було встановлено, що Безбородька і Холодовича підтримували окремі представники козацької старшини. Так, 13 жовтня 1747 р. члени слідчої комісії направили донесення у Сенат, що яготинський сотник П.Купчинський написав письмову скаргу до комісії на її члена бунчукового товариша І.Гамалію, що він з «ответчиком» генеральним писарем А.Безбородьком «ежечастую имеет кампанею»⁴².

Незважаючи на численні скарги П.Купчинського, робота слідчої комісії наближалася до завершення. 13 жовтня 1747 р. голова комісії направив донесення у Сенат, що слідство «приходит уже к окончанию», а 17 грудня того ж року він повідомив, що матеріали слідства переписані «набело» і на них «ответчики подписались»⁴³. У лютому 1748 р. голова комісії повідомив Сенат, що 30 січня помер чернігівський полковий обозний Ф.Молявка. Отже,

його справа залишилася незавершеною. Дружина і два сини померлого, які перебували у Глухові, повернулися «в дом свой»⁴⁴. У квітні 1748 р. робота комісії була завершена, а її голова повідомив у Сенат про направлення матеріалів слідства⁴⁵.

Отже, свідчення О.Лазаревського, що слідство у справі А.Безбородька і М.Холодовича було проведене швидко, але суд не призначався через «деловитость» А.Безбородька, яка служила йому захистом у правителів Малоросії⁴⁶, не відповідає дійсності. Комісія завершила слідчі дії у цій справі і передала матеріали слідства у Сенат.

Подальші події у справі А.Безбородька та М.Холодовича викладено вченим достовірно й аргументовано. Олександр Матвійович зазначив, що справу завершив новопоставлений гетьман К.Розумовський, коли прибув у 1751 р. в Україну. За його даними, у липні 1751 р. гетьман видав ордер козацькій старшині і полковникам, а у середині серпня справа завершилася повним виправданням А.Безбородька і М.Холодовича⁴⁷.

Дійсно, як свідчать джерела, ордер гетьмана К.Розумовського козацькій старшині і полковникам по цій справі було видано 15 липня 1751 р. У ньому зазначалося, що «должность» генерального писаря «въ правленіи малороссійских делъ нам яко гетману есть самонужнейшая», тому для завершення справи по доносу яготинського сотника П.Купчинського до Сенату на генерального писаря А.Безбородька створюється особлива комісія за участю генеральної старшини і полковників, які провадитимуть слідство. На засідання цієї комісії повинні були з'являтися донощики і відповідачі. По закінченні слідства за згодою сторін мали скласти «сентенцію» і передати її на підпис гетьману. Скарги та прохання А.Безбородька й П.Купчинського, надіслані гетьману, були передані ним до комісії «для разсмотренія»⁴⁸. Отже, російський уряд не став приймати рішення по цій справі, а передав її на розгляд гетьману і козацькій старшині.

У серпні 1751 р., як свідчить О.Лазаревський, особлива слідча комісія прийняла рішення про виправдання А.Безбородька і М.Холодовича. Гетьман поновив А.Безбородька на уряді генерального писаря. Прослуживши близько десяти років, він у 1762 р. вийшов у відставку і поселився у власному маєтку у с. Стольному Сосницького повіту на Чернігівщині. Там і доживав віку, спостерігаючи, як його син Олександр швидко просувався по службі, ставши врешті-решт секретарем імператриці Катерини II «у принятия челобитен». Пізніше, уже після смерті А.Безбородька (березень 1780 р.) його син став князем Російської імперії і був нагороджений найвищими російськими орденами Олександра Невського й Андрія Первозванного⁴⁹.

М.Холодович 4 вересня 1751 р. був звільнений від служби, імовірно, за власним проханням, оскільки 14 вересня отримав гетьманський універсал на села Добротів і Рижки у Ніжинському полку. В універсалі зазначалося, що ці села він отримав «за невинное за отрешением его от должности по неправому Купчинского доносу, чрез девять лет претерпения». Про його подальше життя збереглося небагато відомостей. Зокрема, відомо, що він збудував у Вороніжі Преображенську та Михайлівську церкви. 20 січня 1783 р. склав заповіт й майже відразу помер⁵⁰.

П.Купчинського за несправедливий донос на А.Безбородька і М.Холодовича було звільнено з уряду яготинського сотника і покарано сотнею ударів киями⁵¹.

В автобіографічному нарисі Г.Галагана (1716–1777 рр.) «Жизнь моя» зазначено, що він у 1754 р. був «в собрані» у Глухові і там «судили Купчинського за Безбородька», а у записі за 1755 р. він зазначив: «Другого плута судили, Феодоровича»⁵².

Так закінчилася справа А.Безбородька, на яку вперше звернув увагу О.Лазаревський, висвітливши її на ґрунтовній джерельній базі, і у цілому достовірно. Проте у працях ученого є окремі неточності. Уточнюють і доповнюють наше уявлення про цю справу матеріали, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у м. Києві.

¹ Очерки малороссийских фамилий. Материалы для истории общества в XVII–XVIII вв., собираемые А.М.Лазаревским. Безбородьки // Русский архив. – 1875. – №1. – С.311–314; Галагановский фамильный архив / Публ. А.Лазаревского // Киевская старина. – 1883. – №11. – С.459; Лазаревский А. Люди Старой Малороссии. Крыжановские // Киевская старина. – 1885. – №5. – С.10; Л[азаревский] А. Генеральный писарь Андрей Безбородько // Киевская старина. – 1890. – №1. – С.135–140.

² Четыре письма жены полкового обозного Евдокии Сахновской к мужу. 1743–1744 гг. / Публ. А.Лазаревского // Киевская старина. – 1891. – №1. – С.177–183; Лазаревский А.М. Описание Старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления. – Т.2: Полк Нежинский. – К., 1893. – С.339–340; Письма «старшего канцеляриста» Андрея Безбородька к бунчуковому товарищу Григорию Скорупе, 1736 / Публ. А.Лазаревского // Киевская старина. – 1902. – №1/3. – С.15–16.

³ Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. – К., 1908. – Т.2. – С.41–44; Панашенко В. З історії національних державних інституцій: Генеральна військова канцелярія // Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.: політика, ідеологія, військово мистецтво. – К., 1998. – С.257.

⁴ Л[азаревский] А. Генеральный писарь Андрей Безбородько. – С.135; Модзалевский В.Л. Указ. соч. – С.41–42.

⁵ Л[азаревский] А. Указ. соч. – С.135.

⁶ Там же; Модзалевский В.Л. Указ.соч. – С.42–43.

⁷ Л[азаревский] А. Указ.соч. – С.134–135.

⁸ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського. – Ф.І. – Спр.57479. – Арк.88–89 зв., 90–91 зв., 92–93 зв.; Приватні листи XVIII ст. / Вид. В.А.Передрієнко. – К., 1987. – С.78–80.

⁹ Л[азаревский] А. Указ. соч. – С.136.

¹⁰ Там же.

¹¹ Модзалевский В.Л. Указ. соч. – С.42–43.

¹² Л[азаревский] А. Указ. соч. – С.136–137.

¹³ Там же. – С.137–138.

¹⁴ Лазаревский А. Люди Старой Малороссии. Крыжановские // Киевская старина. – 1885. – №5. – С.10.

¹⁵ Центральный державный историчний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф.51. – Оп.3. – Спр.19997. – Арк.19.

¹⁶ Щербина В. Киевские воеводы, губернаторы и генерал-губернаторы от 1654 по 1775 гг. Приложения // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1892. – С.147–148; Скальковский А. История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского. – Одесса. 1846. – Ч.2. – С.87, 103.

¹⁷ ЦДІАК України. – Ф.51. – Оп.3. – Спр.19997. – Арк.19, 19 зв., 21, 21 зв.

¹⁸ Там само. – Арк.21–22.

¹⁹ Модзалевский В.Л. Указ. соч. – С.41–42.

²⁰ ЦДІАК України. – Ф.51. – Оп.3. – Спр.19997. – Арк.33–34 зв.

- ²¹ Там само. – Арк.62, 62 зв.; Спр.19999. – Арк.49 зв., 50–50 зв., 52 зв. – 54 зв.
- ²² Там само. – Спр.19997. – Арк.14, 14 зв.
- ²³ Там само. – Арк.44.
- ²⁴ Там само. – Арк.41, 41 зв.
- ²⁵ Там само. – Арк.7, 50.
- ²⁶ Там само. – Арк.44–45, 48.
- ²⁷ Там само. – Арк.50.
- ²⁸ Л[азаревский] А. Генеральный писарь Андрей Безбородько. – С.138–139.
- ²⁹ ЦДІАК України. – Ф.51. – Оп.3. – Спр.19997. – Арк.65–67.
- ³⁰ Четыре письма жены полкового обозного Евдокии Сахновской к мужу. 1743–1744 гг. – С.177–183.
- ³¹ ЦДІАК України. – Ф.51. – Оп.3. – Спр.20006. – Арк.60–61.
- ³² Там само. – Спр.19997. – Арк.100.
- ³³ Там само. – Арк.106–108, 112.
- ³⁴ Там само. – Арк.133–133 зв.
- ³⁵ Там само. – Арк.133 зв., 134 зв., 135.
- ³⁶ Там само. – Спр.19999. – Арк.143 зв.; Спр.20008. – Арк.42.
- ³⁷ Там само. – Арк.142, 142 зв.
- ³⁸ Там само. – Спр.20006. – Арк.83.
- ³⁹ Там само. – Арк.74, 74 зв.
- ⁴⁰ Там само. – Спр.20000. – Арк.2, 3 зв.
- ⁴¹ Там само. – Арк.4–5.
- ⁴² Там само. – Спр.20006. – Арк.81 зв.
- ⁴³ Там само. – Арк.82.
- ⁴⁴ Там само. – Арк.82 зв.
- ⁴⁵ Там само. – Арк.83 зв.
- ⁴⁶ Лазаревский А.М. Описание Старой Малороссии. – К.,1893. – Т.2: Полк Нежинский. – С.339–340.
- ⁴⁷ Там же.
- ⁴⁸ ЦДІАК України. – Ф.51. – Оп.1. – Спр.529-а. – Арк.2, 2 зв.
- ⁴⁹ Л[азаревский] А. Генеральный писарь Андрей Безбородько. – С.139.
- ⁵⁰ Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. – К.; Санкт-Петербург, 2004. – Т.5. – Вып.4. – С.6.
- ⁵¹ Л[азаревский] А. Генеральный писарь Андрей Безбородько. – С.139.
- ⁵² Лазаревский А. Галагановский фамильный архив // Киевская старина. – 1883. – №11. – С.459.

The article analyzed the scientific works of the famous Ukrainian historian O.Lazarevs'kyi, that made the investigative case materials clear, violated the tsarist government by denunciation of Yahotyn sotnyk P.Kupchyns'kyi to general clerk A.Bezborod'ko. Unpublished archival documents of this case are also studied.